

HOMENATGE A JOSEP FORNAS

COMPROMÍS AMB
LA CULTURA I EL PAÍS

FUNDACIÓ

JOSEP IRLA

Barcelona, 21 abril 2010

El president de la Generalitat, José Montilla, lliura la Creu de Sant Jordi a Josep Fornas, al Palau de la Generalitat.

UNA TRAJEKTÒRIA EXTENSA I FECUNDA

La gent d'Esquerra Republicana de Catalunya tenim un deute amb Josep Fornas. Amb ell i amb tota la seva generació. Per la silenciosa i fructífera lluita desenvolupada en la llarga nit del Franquisme. En defensa de la democràcia, de la cultura, dels Països Catalans... De la llibertat, en definitiva.

Si avui podem estar a tocar de la nostra anhelada independència nacional és perquè **les generacions de catalanes i catalans que ens han precedit ens han aplanat, i molt, el camí.** I en temps infinitament més difícils que els actuals. Han estat desenes els nostres compatriotes que han patit presó, repressió, exili o que han donat la vida en defensa de la justícia social i la llibertat nacional. Que **han sacrificat el seu benestar per donar als seus fills i néts un país millor.**

Josep Fornas és un d'aquests catalans que, compromesos amb la cultura i el país, ens han donat exemple durant una extensa i

fecunda trajectòria vital. Des dels temps de la clandestinitat fins els de la democràcia. Des de la resistència cultural i política fins el compromís amb les nostres institucions nacionals.

Per això cal retre-li un merescut i sentit homenatge.

Gràcies company Fornas, pels teus vuitanta-sis anys de mestratge.

Joan Puigcercós
President d'Esquerra

Circa 1928

Foto d'estudi
de Josep Fornas
als quatre
anys d'edat.

ORÍGENS REPUBLICANS

Josep Fornas i Martínez neix al carrer de Gòsol, de la ciutat de Barcelona, **el 19 d'octubre de 1924**. Els pares, Josep Fornas Villanueva i Empar Martínez Alarcon, originaris de l'Alt Millars, tindran dos fills, en Josep i en Jordi, nascut el 1927, que amb els anys es dedicarà a la pintura i el disseny gràfic.

Fa els estudis primaris al Colegio Ibérico de l'Eixample, les Escoles Franceses de la Gran Via i al Palacio de Cultura de la Travessera de Dalt. **El batxillerat a l'Institut-Escola Ausiàs March, creat per la Generalitat republicana, esdevé un punt i apart.** Allí rep el mestratge, entre d'altres, de Jaume Vicens Vives, Josep Obiols o Eduard Valentí.

Però els estudis es veuen estroncats per la Guerra Civil durant la qual, en companyia del germà i la mare, segueixen i fan costat al pare, oficial de complement d'intendència de l'exèrcit republicà, primer al front d'Aragó, a Casp i Alcanyís, i després al front d'Extremadura-Andalusia, en serveis de rereguarda.

Després de la derrota, mare i fills retornen a casa, però el pare és internat primer al camp de concentració de Castuera i posteriorment al Castell de Montjuïc de Barcelona, on és jutjat, condemnat i amnistiàt. A finals de 1940 torna a la vida civil.

Josep Fornas ingressa a l'Escola d'Agricultura i després a l'Escola de Comerç, on segueix els mateixos estudis mercantils del pare. **Pare i fill funden el 1942 l'Assessoria Fornas**, avui encara en actiu, dirigida per la seva filla Lluïsa i amb la quarta generació familiar a l'horitzó. Durant seixanta anys el despatx s'ubica al carrer Marquès d'Argentera, davant l'Estació de França, ben a prop del Parlament de Catalunya. Allí, en aquell despatx, **Fornas somnia, per primer cop, en ser diputat del Parlament.**

Fornas completa la seva formació el 1954 graduant-se com a **diplomà social a l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona**, del qual a més en serà membre.

Olot, estiu 1944
Josep Fornas amb
el seu germà Jordi.

PRIMERS CONTACTES AMB LA CLANDESTINITAT

Àvid lector, Fornas, a causa d'una pleuresia que el té reclòs durant més de sis mesos entre els anys 1943-1944, aprofita per aprofundir en lectures de tota mena, però especialment en l'assaig històric i polític. **Dues obres són cabdals per la seva formació** i per tot el que vindrà després: *Història dels moviments nacionalistes* d'Antoni Rovira i Virgili i *Las dictaduras* de Francesc Cambó.

A diferència del seu pare, **Josep decideix lluitar contra el règim instaurat** i per fer-ho aprofita totes les esclètxes i s'organitza amb persones afins. El 1943 entra a l'Ateneu Barcelonès, des d'on té accés a una de les biblioteques privades més importants del país. Allí **comença a implicar-se en la clandestinitat** i organitza un espai de relacions que s'anomena "Demócrito" on es reuneixen persones que viuen camuflades, catalans o de fora. Entre d'altres, l'Antonio González Valiente, madrileny, fill d'un governador de València de filiació lerrouxista i procedent del PCE; el poeta salmantí Luís Landínez, també del PCE, que serà finalista del premi

Nadal amb l'única novel·la que escriurà *Los hijos de Máximo Judas*. I també el pedagog i musicòleg Luis Sánchez Sarto, director d'un fitxer musical on hi col·laborà molta gent, entre ells en Josep Fornas.

Fornas entra en la música de molt jove, assistint als concerts matinals que dona la Banda Municipal de Barcelona els diumenges al Palau de la Música Catalana i que dirigeix el mestre Ramon Bonet Chanut, afició que continua en fer-se soci de l'Associació de Cultura Musical i també anant al Liceu, al "galliner" dels addictes melòmans.

1947

Caricatura de Josep Fornas, obra del ninotaire Pere Prat.

FENT POLÍTICA AMB ESTAT CATALÀ I UNIÓ DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA

Malgrat que Josep Fornas ja ha participat en grups clandestins com ara el London Club, el grup Estudi, l'Acadèmia de la Llengua Catalana, l'Obra Almogàvers o el Grup Resurrecció, **el fet més decisiu per l'entrada en política és l'estreta amistat amb Xavier Balagueró.**

El 1945, en compliment del servei militar, s'incorpora al regiment Ultònia 59 del Quarter de Pedralbes i allí coneix i es fa amic de Xavier Balagueró, amb qui coincideix tant en les aficions musicals com en el compromís antifranquista. **Balagueró és secretari general d'Estat Català** en la clandestinitat i amb ell hi militen Josep Planchart, que acaba de sortir de la presó, Jordi Renom i Ventura Niubó, entre d'altres. **Fornas no hi militarà mai però hi col·laborarà.** En un acte reivindicatiu catalanista, el Congrés de Dret Comparat que se celebra a Barcelona el 1953, s'encarrega de la impressió de l'escrit elaborat pel partit, sense que la policia el descobreixi.

A través d'Estat Català, **el 1957 connecta amb militants d'Unió Democràtica de Catalunya**, com Anton Canyelles i Josep M. Pinyol, **entrant a militar al partit democràtic** on mantindrà una gran amistat amb qui n'és, des del 1947, el responsable del seu secretariat en la clandestinitat, l'advocat de la Seu d'Urgell **Joan Sansa.**

Gallifa, 1966

La família Fornas al complet. Josep, Clara, Laura, Rosa i Jordi.
I en primer terme les bessones Núria i Lluïsa.

FAMÍLIA I COL·LECCIONISME BIBLIÒFIL

Xavier Balagueró no és només decisiu per l'entrada de Josep Fornas en política sinó que a més, una nit d'estiu de 1947, en un ball de Festa Major al carrer Girona, el seu amic li presenta la filla del dibuixant i ninotaire Pere Prat i Ubach i de la metgessa Rosa Turu i Marsal.

Tres anys més tard, l'**11 de setembre de 1950, Josep Fornas i Clara Prat es casen** a la capella de Sant Crist de la Vall d'Hebron, a Barcelona. La data és triada amb tota la intenció, per tal de poder celebrar festa en una època en què qualsevol commemoració explícita de l'Onze de Setembre és prohibida.

El matrimoni, que viurà durant trenta anys a Barcelona, tindrà un fill, Jordi (1952), i quatre filles, Rosa (1953), les bessones Núria i Lluïsa (1957) i Laura (1966).

La trajectòria vital de Josep Fornas no s'entén sense la seva dèria pel col·leccionisme i pels llibres. Assidu a les llibreries de vell, durant els anys de dictadura és fàcil veure'l

visitar als llibreters del carrer de la Palla, del carrer dels Boters, de la Plaça de Sant Just o de la rambla Santa Mònica. Allí **compra des de cartells que havien il·lustrat moments històrics de la guerra fins a llibres estrangers** que el llapis roig del franquisme prohibeix. Per a aquesta darrera tasca, la Llibreria Francesa és una bona aliada.

Saint-Martin-le-Beau, 1 març 1964

Josep Fornas, Josep Tarradellas i Joan Sansa al Clos-Mosny, la residència del president de la Generalitat a l'exili.

COL-LABORADOR DEL PRESIDENT TARRADELLAS

El 1961, i per mitjà de Joan Sansa i de Josep Andreu Abelló, antic diputat d'Esquerra Republicana de Catalunya al Parlament, **Fornas coneix al president de la Generalitat a l'exili, Josep Tarradellas.** Durant setze anys, fins el retorn de Josep Tarradellas a Barcelona com a president de la restaurada Generalitat, Fornas **esdevé un estret col·laborador del president, que el nomena delegat personal seu a l'interior de Catalunya.** Amb el sobrenom de Fontana, procura informació, contactes, publicacions i sobretot acompanya personalitats que es traslladen a Saint-Martin-le-Beau a visitar el president.

El 1977 Tarradellas, **que valora la vàlua i lleialtat de Fornas demostrada al llarg dels anys,** el designa com un dels membres de l'Organisme Consultiu de la Presidència de la Generalitat, format per representants d'organitzacions polítiques i per personalitats destacades de la vida política i social catalana.

Coetàniament a l'inici de la seva amistat amb Tarradellas, **Fornas abandonarà Unió Democràtica de Catalunya.** Però això no significa un abandó de la política. Durant els quatre anys de la seva militància al partit de Manuel Carrasco i Formiguera, Fornas **sempre havia estat una rara avis, un "esquerranós" que semblava anar per lliure.**

Barcelona, 1982

Josep Fornas, editor de Pòrtic, presentant el premi El Brot 1982, a la Cova del Drac, en presència de l'expresident Josep Tarradellas i la seva esposa Antònia Macià.

MILITÀNCIA CULTURAL I PROJECTES EDITORIALS

Des dels anys 1950 Josep Fornas està fortament vinculat amb el món cultural.

Col·labora amb revistes com Pont Blau i Serra d'Or. I el 1961 guanya, en el marc dels Jocs Florals celebrats a l'Alguer, el premi Institut d'Estudis Catalans per l'obra *Estadística de la llengua catalana*.

Col·leccionista incansable i agitador cultural, Fornas coneix totes les vessants del món del llibre. Té contacte amb editors (Josep Maria de Casacuberta, Joan Grijalbo...), escriptors (Avel·lí Artís-Gener, Jordi Llimona...) i llibreters (Joan Marca, Josep Sala Badal...), però **és Ferran Canyameres qui li desperta el cuc editorial.**

El compromís catalanista i antifranquista, i la concepció de la militància política com una acció que transcendeix l'activitat de partit per abastar qualsevol camp, a fi d'aconseguir l'objectiu de la democràcia i de la llibertat, **porten Josep Fornas a fundar, el 1963, l'editorial Pòrtic,** amb la col·laboració inicial de Rafael Tasis.

Atesa la seva activitat en plataformes culturals de la clandestinitat, **Jordi Úbeda el convida a participar en l'accionariat de Difusora Editorial Catalana,** especialitzada en llibres en català. Fornas, que mai té un no per causes vinculades a la cultura catalana, entra a l'empresa aportant l'exclusiva distribució de Pòrtic.

En la seva tasca editorial, Fornas adopta criteris subliminals i possibilistes, optant per no enfrontar-se directament al règim, per no provocar-lo, tot i que la censura franquista mossega implacable. D'aquesta manera difon una **historiografia diferent** a la propugnada pel règim i té l'habilitat d'arribar a molts lectors. **El catàleg de Pòrtic fins el 1976 aplegarà uns cent vuitanta títols, destacant la literatura memorialística i la recuperació de la tradició republicana.**

A partir de 1978 la seva filla Núria es fa càrrec de l'editorial Pòrtic, fins que la família Fornas la ven el 1986.

Barcelona, 13 juny 1977

Mítinq central de la coalici3 electoral Esquerra de Catalunya, davant el Palau Nacional, a Montjuïc.

D'esquerra a dreta: Joan Anton Sàncnez Carrat3 (PTC), Juan Domingo Linde (CSUT), Anna Mercad3 (ACD), Manuel Gracia (PTC), Conxa Farr3, Josep Maria Poblet, Josep Planchart (EC), Heribert Barrera, Josep Fornas i Joan Grau.

EFE / JT

DIRIGENT D'ESQUERRA I DIPUTAT AL PARLAMENT DE CATALUNYA

A la fi del franquisme, el 1976, **esperonat per Josep Maria Poblet, entra a militar a Esquerra Republicana de Catalunya**, sent amb Heribert Barrera un dels artífexs del seu relançament. Durant una dècada, fins el 1986, en serà membre de la direcció.

El 1977, davant la no legalització d'Esquerra a les eleccions constituents de la nova etapa democràtica, **proposa la formació de la coalició electoral Esquerra de Catalunya**, amb el Partit del Treball de Catalunya, Estat Català, l'Associació Catalana de la Dona i la Confederació de Sindicats Unitaris de Treballadors, fet que permet salvar el futur de l'organització en obtenir un diputat, Heribert Barrera.

El 1980 a les primeres eleccions al nou Parlament de Catalunya, Fornas esdevé un dels catorze diputats assolits per Esquerra, permetent l'elecció d'Heribert Barrera com a president del Parlament i de Jordi Pujol com a president de la Generalitat. Josep Fornas és nomenat president del grup parlamentari d'Esquerra.

El mateix 1980, per una qüestió hereditària, la família Fornas deixa Barcelona i s'instal·la a Vilassar de Mar, amb les dues filles Núria i Laura que conviuen amb ells. Ben aviat se senten identificats plenament amb aquesta vila costanera del Maresme i **Josep Fornas s'implica en la política local impulsant amb els militants d'Esquerra la candidatura de les eleccions municipals de 1983.**

El 1984, acabada la primera legislatura i, malgrat l'estranyesa de molts companys d'hemicicle i de partit, **Josep Fornas deixa la primera línia política**. Ja ha consumat el somni de ser diputat del Parlament de Catalunya i a partir d'aleshores **es vol consagrar a la gestió del seu despatx professional, a l'estudi i a la família.**

Barcelona, 25 març 2010

Exposició de cartells del Fons Fornas al Parlament de Catalunya, en la commemoració del 30 aniversari de la seva restauració.

D'esquerra a dreta: Joan Rigol, Heribert Barrera, Josep Fornas, José Montilla i Ernest Benach.

DONACIONS I CREU DE SANT JORDI

Josep Fornas, en tant que pare de la seva filla petita Laura, entra al **Patronat per disminuïts psíquics del Maresme** i quan aquest és transformat en Fundació és nomenat president, del 1995 al 2000.

Col·leccionista de tota la vida de documentació referent a la política del país, **forma al llarg dels anys una considerable biblioteca, hemeroteca, amb fons bibliogràfic i gràfic i documents clandestins** que sovint és visitada i consultada per prestigiosos historiadors catalans i estrangers interessats en la història de Catalunya i l'Estat espanyol del segle XX.

El 1985 decideix fer donació al Parlament de Catalunya d'un important fons polític, biogràfic i documental. El 1995, el Parlament de Catalunya edita el volum ***Donació Fornas. Catàleg general de la col·lecció documental*** on es recull l'inventari de 8.783 llibres i fullets, 300 cartells i 1.192 publicacions periòdiques. El mateix any el Parlament també publica un segon volum de la dona-

ció, dedicat al fons Marcel·lí Domingo, amb documentació epistolar, juntament amb altra documentació que la seva vídua, Filomena Savé, havia cedit a Josep Fornas, amb la condició de dipositar-la en una institució pública quan s'esdevingués la democràcia.

El 2006 el Parlament de Catalunya edita el volum ***Cartells de la col·lecció Fornas. Producció Gràfica de la Segona República i de la Guerra Civil***, que es presentat en un acte a la seu parlamentària pel president Ernest Benach, l'expresident Joaquim Xicoy, el crític d'art Daniel Giralt-Miracle i el cartellista Carles Fontseré.

Enguany, en reconeixement a una vida dedicada al país i a la generositat demostrada envers les institucions catalanes, **li ha estat atorgada la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.**

VILASSAR DE MAR
19 SETEMBRE 2010